

“שביעי של פסח”

מתוך "ליקוטי שמואל"

מלקט ועורך: ש. אייזיקוביץ

eisikovits1@gmail.com

שביעי של פסח

הקב"ה לא מוותר על אף יהודי (הרב שלמה הלוי שליט"א)

ביום השביעי של חג הפסח נבקע הים לבני ישראל - נס קריעת ים סוף. במדרש תנחומא מובא שהים נבקע פעם נוספת עבור שני אנשים דתן ואבירם. שניים אלו ראו שהים עומד להסגר, שבו בחזרה לחוף והתלבטו מה לעשות?! לחזור למצרים? לא כדאי תהיה מהפכה, יקום מלך חדש לך תדע מה יעשה לנו... ללכת עם בני ישראל? למי יש כח לכל ה"בלאגן" הזה?! לבסוף החליטו ללכת עם בני ישראל אך היה מאוחר בני ישראל כבר היו בצד השני. הקב"ה בקע להם את הים בשנית ועברו.

בואו לרגע נתבונן מי היו השניים הללו: מסופר שכשמשה יוצא לראות בסבולתם של אחיו ביום השני: "ויצא ביום השני והנה שני אנשים עברים נצים" מי היו? דתן ואבירם והם שאמרו "נתנה ראש ונשובה מצרימה" (במדבר יד) שהמרו על ים סוף והן שהותירו מן המן דכתיב "ויותירו אנשים ממנו עד בקר" (שמות טז) והם שיצאו ללקוט ולא מצאו, והם היו במחלקתו של קרח שנאמר: "הוא דתן ואבירם" שהן עמדו ברשתתן מתחלה ועד סוף. וההוכחה לכך כשמשה מוכיחן: "ויאמר לרשע למה תכה רעך" - למה תכה רשע כמותך?! והחצוף עונה לו: "ויאמר מי שמך לאיש?! ועדיין אין אתה איש ועודך נער ותרצה להיות שר ושופט עלינו?! משה סובל מהם לכל אורך הדרך וגם לאחר שנבקע להם הים.

מסקנה: ה' לא מוותר על אף יהודי שמראה קצת רצון לחזור לעם ישראל... אז איך עושים את זה? רצון לא תמיד מספיק - נדרשת תפילה. אדם יתבע על זה לאחר 120 שנה שלא ביקש עזרה מה' לשוב בתשובה ...

משל לרופא מתלמד בחדר המיון שמנהל המחלקה הודיע לו: "תאלץ להישאר היום לבד במחלקה", "טוב אין לי ברירה אשאר... אבל זה לא מסוכן?! תראה, הסביר המנהל "באם תרגיש שאתה לא מסתדר או אם יש משהו חריג התקשר אלי או אל סגני, אנו נדאג לתגבר אותך ולמצוא פתרון הולם" הרופא המתחיל ניסה את כוחו ורץ מחדר לחדר ומחולה לחולה פה נותן תרופה שם מנשים, לא עצר אף לרגע. אך לשווא, חולים החלו למות ולאבד הכרה... כמובן שלמחרת הכותרות זעקו: "זוועה בבית החולים: ד"ר נעצר באשמת גרימת מוות ברשלנות.. ובבית המעצר - מנהל בית החולים שומע את בכיו של הד"ר אתם לא מתביישים?! הרי רצתי בכל הכח מחולה לחולה ומחדר לחדר כמעט התמוטטתי, ואתה עוד מאשים אותי?! במקום להעריך את עבודתי?! תראה, אמר המנהל "אני יודע איך ניסית להתמודד מול הכל, אפילו הצלחת עם חלק מהמאושפזים, אבל בוודאי שאתה לא יכול לבד, ואף אחד לא דורש את זה ממך, למה לא התקשרת אלי? למה לא ביקשת עזרה?! היינו מיד שולחים" ...

אנחנו כל כך רוצים להתעלות בכל מיני דברים. רוצים להתחזק בכל דבר טוב. ומנסים מעבר לכוחותינו לפעמים. וזה לא הולך... אחר כך עוד תובעים אותנו?!!...

אבל שכחנו דבר אחד: להזעיק עזרה. לבקש מה' במילים שלנו ולומר: "אני לא מסוגל עוד... עזור לי להתגבר על א' ב' ג'... אני לא יכול לבד!..."

הבה נזכור שני דברים: הקב"ה איננו מוותר על אף יהודי ועלינו מוטלת החובה לבקש עזרה כשאנו מרגישים שהדבר מעבר ליכולותינו...

חג כשר ושמח

שמות החג

חג המצות - הוא השם המופיע בתורה לחג זה, על שם המצות שאכלו בני ישראל בצאתם ממצרים.

חג הפסח - ע"ש שהקב"ה פסח על בתי ישראל במכת בכורות.

חג החרות - ע"ש שבני ישראל יצאו מעבדות (מצרים) לחרות והיו לבני חורין, כפי שאומרים בתפילות החג "זמן חרותנו"

חג האביב - ע"ש שהחג תמיד יחול בחודש האביב. ולפי הזוהר 'אביב' - אב ל"ב חודשים, רמז שחודש ניסן הוא ראש ואב לחודשים.

חג הגאולה - על שם שאנו עתידין להיגאל בחודש זה, כמו שנאמר "בניסן נגאלו ובניסן עתידין להיגאל".

מפתח ליהדות

מישהו ביקש מן הרבי מקוצק זצ"ל הדרכה ופתח ליהדות בקיצור קיצורים. אמר לו הרבי: "אתן לך הדרכה בחמש מילים:

קדש ורחץ כרפס יחץ מגיד.

קדש – קדש כל מחשבותיך ומעשיך.

יחץ, מגיד – גם מה שנחוץ לומר, אמור רק מחצית דבר פחות... זהו המפתח ליהדות...

"כרפס – ר"ת: כלל ראשון – פה סתום – לשמור את הפה מדיבורים אסורים ודברים בטלים.

ורחץ – היטהר מכל מידותיך והנהגותיך הפסולות.

ופרעה הקריב... ויראו מאוד ויצעקו בני ישראל אל ה' (יד', י)

רש"י: תפשו אמנות אבותם בידיהם... – ר' ירוחם ממיר זצוק"ל היה אומר: 'העולם חושב שתכלית התפילה היא כדי להיושע. ואני אומר שזו טעות, כל תכלית הצרה היא כדי שתתפלל... הקב"ה מייסר את האדם כדי לשמוע את תפילתו ואז להושיעו. וזהו שנאמר: 'השמיעיני את קולך כי קולך ערב...' (שיר השירים ב', י).

מובא בשם הרה"ק ר' מאיר מפרימשלאן זיע"א: בפרשת פיטום הקטורת נאמר: 'הדק היטב היטב הדק, מפני שהקול יפה לבשמים'. למה הקב"ה מהדק (מייסר) אותי? כדי שאיטיב את מעשי וזהו 'הדק היטב', וגם אם מעשי טובים בכל זאת 'היטב הדק', ולמה? מפני שהקול שלי יפה לבשמים (עם שין ימנית). דהיינו לקב"ה שנמצא בשמים. (הרב בן ציון סנה שליט"א))

ויבקעו המים (יד', כא)

מובא בחז"ל: 'קשה זיווגו של אדם כקריעת ים סוף'. מדוע? הסביר הרב שלמה לוונשטיין שליט"א: בקריעת ים סוף הים לא נבקע עד שנחשון בן עמינדב קפץ לתוכו ונכנס עוד ועוד עד שהמים הגיעו לו לאף, והוא נשא עיניו ואמר 'הגיעו מים עד נפש' ואז הים נבקע. יוצא מזה שאם האף של נחשון היה גבוה יותר ב-20 ס"מ הייתה מתעכבת בקיעת הים.

וכך הוא בזיווג, ככל שהאף של הבחור או הבחורה גבוה יותר (מגאוה) הזיווג שלהם מתעכב...

"והמים להם חומה מימינם ומשמאלם" (המגיד מדובנא זצ"ל)

"והמים להם חומה מימינם ומשמאלם" מעניין לראות שבתורה נכתבה המילה "חומה" בכתיב חסר – "חמה". המדרש מספר כי בשעה שעברו ישראל את הים עמד מלאך אחד וקטרג עליהם, הכיצד זוכים עובדי עבודה זרה לנס שכזה?! מיד ציווה הקב"ה על שר הים, הממונה על הים, ונתמלא הוא חימה! שאל הקב"ה: "וכי ברצונם עבדו ישראל עבודה זרה, והרי מחמת השעבוד ששעבדום מצרים?! מיד שפך שר הים חמתו על המצרים.

המגיד מדובנא זצ"ל ממשיך זאת לשני סוחרים, ראובן ושמעון, שהיו חנויותיהם בשכנות. פעם אחת פיתה שמעון את אחד המשרתים בחנותו של ראובן, שיגנוב סחורה מאדוניו וימכור לו. המשרת, שהיה איכר פשוט, נכשל בחלקות לשונו של שמעון, ועשה כאשר פיתוהו, גנב סחורה מאדוניו ומכרה לשמעון. כיון שאיש לא שם לב למעשה, שב המשרת וגנב מדי פעם בפעם ומכר לשמעון. לימים הרגיש ראובן כי גניבה מתרחשת בחנותו, התקין מצלמות, ולאחר מעקב קצר גילה מיד מי הוא האשם בדבר, עם זאת כיון שחכם היה, לא גילה לאיש דבר אלא, תבע את משרתו לדין. הגיש

ראובן אל הדיינים רשימה מפורטת של הסחורה הגנובה ועד מהרה הוציאו פסק דין כי המשרת חייב לשלם לאדוניו על כל הסחורה הגנובה כמו שיעריכה סוחר מומחה. הזמין ראובן את שמעון שכנו אל בית הדין ואמר לדיינים כי אין מומחה כמותו להעריך סחורה. שמעון, בצביעותו הרבה, עשה עצמו כידידו של ראובן, וכדי לשאת חן בעיניו הגזים בהערכתו את הסחורה ועל כל פריט נקב מחיר כפליים משוויה האמתית. כשסיים שמעון בהערכת הסחורה, מיהר ראובן להציג את הרשימה המפורטת לדיינים ואמר: מורי ורבותי! כעת ברצוני לתבוע את הגנב האמתית הלא הוא שכני שמעון, שפיתה את משרתי לגנוב ממני, ועתה עליו לשלם לי ככל אשר העריך בעצמו את שווי הסחורה!... והנמשל הוא: המקטרג ביקש להזיק לישראל ומשום כך, העליל עליהם שעבדו ע"ז, עד שנתמלא שר הים חימה, ולבסוף את אותה חימה שפך על ראשי מצרים

...

זה א-לי ואנוהו... (טו', ב') (מרווה לצמא)

רש"י: 'היו מראים אותו באצבע ראתה שפחה על הים מה שלא ראו נביאים'...

מעשה באשה אלמנה שהייתה צריכה לחתן את בנה, וההוצאות הסתכמו ב-50000, דולר. בנה הגדול יותר שהיה נשוי ראה את צערה ואמר לה שהוא יתחייב לממן את מלוא הסכום. הוא החל לעבוד לאחר לימודיו בכולל אל תוך הלילה במשך מספר חודשים, ובמקביל פנה לעמותות וקרנות שאכן פתחו את ליבם וכיסם. כשבוע לפני החתונה היה חסר לו עדיין כ-5000 דולר. בדיוק באותו שבוע מספר חברים שלו נסעו לקברי צדיקים בפולין, הוא לא רצה לנסוע אך חמיו דחק בו ואף מימן את נסיעתו. הוא השתטח בדמעות על כל אחד מציוני הצדיקים והתחנן לישועה. ביום האחרון לטיול הוא שהה לבדו בציונו של בעל ה"קדושת לוי" זיע"א, שם הוא כבר לא יכול היה להתאפק, ותוך שהוא מסיים את כל ספר ה'תהילים' הוא בכה מקירות ליבו ואכן הרגיש שתפילתו התקבלה. ביציאתו פונים אליו תשעה אמריקאים יהודים ומבקשים שישלם להם מניין כי הם רוצים לקרוא את כל התהילים. 'בשמחה הייתי מצטרף אבל אני מותש וחייב לחזור למלון.' 'תשמע, אנו מוכנים לשלם לך אם תסכים 5,000 דולר...' והוא אכן הסכים ונשאר. כשסיימו פנה אליהם והודה מקרב לב, תוך שהוא מספר להם את כל סיפורו ושהסכום הוא עבור חתונת אחיו היתום. כשסיים התלחשו ביניהם והנה פונה אליו אחד מהם ואומר 'אז אם כך הכסף שקיבלת מאתנו ילך לאחייך ולא לך? אז הנה לך בבקשה עוד 5,000 דולר נוספים עבורך...' מסיים היתום את סיפורו ואומר 'ראתה שפחה על הים... וגם אני ראיתי ממש בעיניי'...

מדוע אוכלים ביצה בליל פסח ? (ברינה יקצורו עלון 198)

הרה"ק רבי מרדכי מאיזביצה זצ"ל בספרו 'מי השילוח', נתן הסבר מעניין לכך - שאחד מהסימנים שמניחים בקערת ליל הסדר הוא ביצה, ואת ההסבר נתן על פי דרכו המיוחדת, אותה הוא דרש כל הזמן ואף זעק זאת לחסידיו בכל עת: לעולם, אל תעשו דבר שעשיתם אותו אתמול רק משום שעשיתם אותו אתמול!...

וכך גם הסביר את הפסוק (דברים טז, כב): "לא תקים לך מצבה אשר שנה ה' אלוקיך" - אל "תאבן" את המושגים, אל תקפא את השגותיך! אלוהי מסכה לא תעשה לך" - אל תיצוק את עבודת ה' לדפוסים קבועים, דוממים, אלא תמיד תוסיף ותשאף לעלות עוד ועוד! להתקדם הלאה!!! ולכן הסביר - זהו הטעם שאנו מניחים את הביצה בליל הסדר, משום שהביצה מסמלת את שלב הביניים לדור הבא - בין התרנגולת לאפרוח. לומר לך, שאף יציאת מצרים, ניסיה וגילוייה אינם השיא. יש לראות בהם, רק דרגת ביניים להשגות נוספות שעוד תבאנה, להעפלה בשלבי ימי הספירה... לקבלת התורה, כמו שאמר הקב"ה למשה רבנו: "בהוציאך את העם ממצרים, תעבדון את הא-לוקים על ההר הזה" - "כל יציאת מצרים, היא בכדי להגיע למטרה הנכספת והיא: קבלת התורה...!"

חיטה מאין (אוצרות הפרשה, גליון 643)

מעשה בחתן שאך זה עתה נישא, והימים ימי ערב פסח. כאשר הסב לשולחן חותנו בסדר ליל פסח, ביקש לגמוע מן המרק המהביל שהונח לפניו. התבונן החתן במרק, ומה רואות עיניו? הנה צפה על פני המרק חיטה! "חמץ!!!!" - נזדעק החתן הירא והמדקדק במצוות - "אינני יכול לאכול כאן! המטבח טרף!" ובפנותו אל אשתו החדשה פקד עליה נחרצות: "בואי, אסור. ניסה להפיס את דעתו של החתן, אך הלה מאן לשמוע ורק הגדיל את המדורה. לאכול כאן. 'בל יראה ובל ימצא'. נלך לאכול אצל הורי." כמובן המבוכה הייתה רבה. החותנת התנצלה והרעיה בכתה. החותן לבסוף, אחר הפצרות רבות, הואיל בטובו לגשת לרבה הנערץ של ירושלים בעת ההיא, הגאון רבי שמואל סלנט זצ"ל, לשמוע ממנו את חוות דעתו. לבטח יצדיק הרב את נטישת הבית שמתבשלות בו חיטים בפסח, רחמנא לצלן.

התייצב החתן כשכלו נסער בפני רבי שמואל, והחל לשפך את מרירותו על ההפקרות הנוראה השוררת במטבח של חותנתו. הרב מקשיב בנחת ובמלוא תשומת הלב לטענות הניתכות בפניו. "מתי נשאת?" - שואל לפתע רבי שמואל. "לפני שבוע ימים." - עונה החתן. הושיט רבי שמואל את ידו: "הב לי את השטריימל שלראשך". תמה החתן לבקשתו המוזרה של הרב, ומיד הסיר את השטריימל מראשו. כעת נענעו רבי שמואל בחזקה, וגרגרי החיטה שנוהגים לזרוק על ראש החתן לסימן ברכה, החלו לנשר משערותיו של השטריימל. "הרי לך מקור החיטה!" - הפטיר רבי שמואל, בפני החתן חפו...!

פותחים את ליל הסדר בכבוד... הרעיה! (אור דניאל - הגדה של פסח)

הימים שלפני חג הפסח אינם ימים קלים. אנו עדים לתופעות של צעקות, זעקות שבר וכעסים רבים שעוברים בעיקר על האימא, שדואגת שאכן הבית יעמוד בערב חג הפסח בכשרותו הראויה. לא אחת, אנו הבעלים לפעמים יוצאים מכלינו כאשר אנו

רואים את כל ההתרחשויות ופעמים אף פולטים מילים שאינן במקומן, ואולי יותר מכל לא יודעים להביע הערכה ולהוקיר את כל מבצע פסח שבראשו עומדת רעייתנו.

רבים נוהגים להקפיד על "זמן רבנו תם", "שיעורי מידות של החזון איש", בודקים את ה"שפיץ" של הלולב בזכוכית מגדלת, אך אולי כדאי דווקא הלילה, כאשר מסובים רבים יושבים סביב השולחן הערוך בטוב טעם, מן הראוי לפתוח בכבוד בעלת האכסניה. כלומר, בפה מלא לומר שלא היינו יכולים להגיע ללילה הזה כפי שהגענו אם רעייתנו לא הייתה נוטלת עליה לעמוד בראשו. לכל הדעות השבח הזה מגיע לאישה. היא הדירה שינה מעיניה, נטלה עליה כמעט את כל המטלות, השתדלה לא להטריח את בעלה "מעבר לכוחותיו", אז הנה מגיע הרגע הקטן (והחשוב מאד) שבו היא יכולה לקבל קצת נחת מבעלה. בל נחכה שנשמע תחילה תשבחות מהאורחים על טיב המאכלים או כיצד יש לכבד את האישה נוכל ללמד מהמעשה הנפלא הבא: האירוח הנפלא. אדרבה, דווקא זה יכול "לחפות" אולי על חוסר העשייה והנשיאה בנטל מצדו, אם היה כך.

השעה 8:30 בבוקר. אל המרפאה נכנס יהודי בסביבות גיל השמונים. ידו החבושה החביאה "תפרים", אשר כבר הגיע זמנם להיפרד ממנו. בשעה 9:00 יעדה לו פגישה. הוא מאוד קווה להשתחרר במהירות ולא לאחר לפגישה. מספר אחד מעובדי המרפאה: "בדקתי לו דופק ולחץ דם וביקשתי ממנו לשבת ולהמתין. ידעתי שהוא יוכל להיכנס אל הרופא רק כעבור שעה. ראיתי שהוא מציץ בשעונו שוב ושוב, ומאחר שהייתי פנוי החלטתי לנסות ולסדר אותו בעצמי. הסרתי לו את התחבושת ובדקתי את הפצע. הבחנתי שהפצע נרפא באופן מלא. דיברתי עם אחד הרופאים, הבאתי את הכלים המתאימים ואת התחבושת הנצרכת והתחלתי לטפל בו. בינתיים התעניינתי להיכן הוא כה ממהר. הוא סיפר שהוא צריך לגשת למעון הורים על מנת לסעוד ארוחת בוקר עם אשתו. 'מה שלומה?' התעניינתי בטבעיות והוא סיפר לי שהיא סובלת מאלצהיימר. שאלתי אותו: 'תגיד לי, אם תאחר לארוחת הבוקר זה יכול להכעיס אותה? זה יכול לצער אותה?' כבר חמש שנים היא לא מזהה אותי! – סיפר הזקן במרירות. לא יכולתי להתאפק והוספתי לשאול: 'אף על פי שהיא לא אותה! וחזק מזה אני חייב לה הכרת הטוב על כל השנים שגמלה טוב עמדי'. מכירה אותך, אתה עדיין מקפיד על ביקור כל בוקר?'. הזקן חייך אלי והשיב: 'היא לא מכירה אותי – אבל אני הרי מכיר. הרגשתי צורך דחוף לבכות'.

הזקן הזה הצליח לרגש אותי מאוד. "מי קרא זאת ולא יחרד עד כמה אנו רחוקים מלהעריך נכונה ולהוקיר את המאמצים של כל השנה ובעיקר של הלילה הזה, ליל הסדר הקדוש והנורא. מן הראוי שנתן לפחות מעט מן המגיע לה ואולי זה ייתן מעט נחת ותשומת לב לרעהי שעמדה בראש המבצע האדיר הזה במשך חודש שלם, ובכך נחזק גם את בנינו ובנותינו להוקיר את האימא שבלעדיה אולי היינו אוכלים ... חמץ. כמה חבל שרבים מן האנשים רואים זאת כ"חובתה של האישה" לנקות, לבשל, לכבס, לגהץ, לטפל בילדים ולדאוג לכל צרכי הבית, ואם,

חס ושלום, אחד מן הדברים לא נעשה בגלל עייפות או חולי, כבר מתחיל כעס גדול ומיד "עפה" השאלה הפוגעת בחלל האוויר: "אז מה עשית היום?" אוי! כמה קשה לשמוע משפט מעין זה, ואולי הלילה נעשה תשובה גדולה בעניין זה ונשבח, נהלל ונקלס את האישה על כל הטובה שהיא גומלת אתנו יום יום.

סיפור נפלא לשביעי של פסח על הכרת תודה עם רבי יחזקאל לנדא, בעל 'הנודע ביהודה' זצ"ל:

יום אחד לאחר תפילת ערבית פסע הרב לעבר ביתו. עיניו נתקלו בנער נוצרי לבוש קרעים שתעה והגיע לרחוב היהודים, בידו סלים ריקים והוא עומד וממרר בבכי. רבי יהודה ניגש לנער ושאל אותו: "מה קרה? מדוע אתה בוכה?" הנער החל לספר בדמעות שלישי: "התייתמתי מאמי, ואבי האופה התחתן עם אישה רעה וחסרת לב. כל יום השכם בבוקר היא מחייבת אותי למכור שני סלים מלאים בכיכרות לחם ברחובות העיר. במידה ואיני מצליח בכך, אמי החורגת מכה אותי באכזריות. היום הצלחתי אמנם למכור את כל כיכרות הלחם, אבל לאחר השקיעה, כשרציתי לחזור לבית אבי, מששתי בכיסי וראיתי כי שלושים זהובים שהרווחתי אבדו או נגנבו. אם אחזור כך אמי תכה אותי מכות נוראות. כל היום לא אכלתי מאומה ועכשיו אני תועה ברחובות ומפחד לשוב הביתה."

רבי יחזקאל חמל על הנער הנוצרי, הביאו לביתו ונתן לו לאכול ולשתות. לאחר שהנער סיים את סעודתו הוציא הרב מכיסו שלושים זהובים ונתן לו. הנער חזר לביתו שמח וטוב לב.

חלפו מספר שנים. בליל שביעי של פסח לאחר סעודת החג, בני ביתו של הרב היו שקועים בשינה והרב ישב ועסק בתורה. לפתע נשמעה דפיקה על הדלת ונכנס פנימה איש נוצרי. הרב שאלו בתמיהה: "מדוע באת לכאן באישון ליל?!?" האיש הסתכל לצדדים בחשש, ניגש לרב ולחש באזנו: "הרב אינו זוכר אותי?! אני הנער הנוצרי שעשית עמו טובה גדולה לפני כמה שנים. הכנסת אותי לביתך, האכלת והשקית אותי, נתת בידי את סכום הפדיון וכך הצלת את נפשי מידיה של אמי החורגת. כעת נודע לי כי פורענות גדולה עתידה לבוא על היהודים בפראג, וכאשר נזכרתי בטובה שעשית החלטתי לבוא ולהודיעך. לפני כמה ימים התכנסו בבית הוריי כל האופים הנוצרים בפראג והחליטו לאבד את כל היהודים בלילה אחד! הם יודעים כי במוצאי חג הפסח היהודים ממהרים לאכול לחם, והשנה החליטו האופים הנוצרים להטמין בסודי סודות רעל בפת הנאפית על ידם להמית את יהודי פראג."

"גיליתי לך סוד נורא", סיים את דבריו והוסיף, "מובטח אני שלא תגלה ממי שמעת את הדבר". הרב לנדא התחלחל לשמע הדברים. הוא הודה מקרב לב לנוצרי ונפרד ממנו. לאחר מכן ישב בינו לבין עצמו שעה ארוכה וניסה לחשוב מה יוכל לעשות, איך

ניתן להציל את היהודים וגם לגלות את מזימת הרשע לממשלה. לפתע עלה רעיון במוחו.

באחרון של פסח נסגרו בפקודת הרב כל בתי הכנסיות בעיר. יצא כרוז ברחובות היהודים כי הרב ידרוש לאחר תפילת שחרית בעניין הנוגע ליסוד היהדות וכל בני העיר נדרשים להגיע לתפילה ולדרשה. לפני תפילת מוסף עלה רבי יחזקאל על הבמה, הסתכל בקהל הרב שהצטופף בסקרנות לעומתו, והחל לשאת את דבריו: "רבותי. יודעים אתם כי למרבה הצער התורה הולכת ומשתכחת. המוחות אטומים והלבבות סתומים, וגם גדולי הדור עלולים לפרקים לטעות. לדאבון לבי", אמר הרב בקול רועד, "מוכרח אני להודות בפניכם כי אף על פי שאנו בקיאים בקביעות הירח, בחשבון החגים ובסדרי המועדות, בכל זאת אחרי שעיינתי בחשבונה של שנה זו, נוכחתי כי אני ובית דיני טעינו טעות גדולה וכמעט שהכשלנו את הרבים באכילת חמץ בפסח. הקדמנו בשנה זו למנות את ימי הפסח יום אחד קודם זמנו. היום בו אנו עומדים אינו אחרון של פסח אלא שביעי לחג, ואיסור גמור וחמור לאכול משהו חמץ עד למחרת בערב..."

בני הקהילה נדהמו לשמע דברי הרב. בכל זאת איש לא העז להמרות את פיו, וכל היהודים בפראג חגגו באותה שנה תשעה ימים (במקום שמונה הנהוגים בחו"ל). האופים הנוצרים נדהמו. אף יהודי לא הגיע לקנות את לחמיהם החמים כמדי שנה. הם התאגדו ותבעו את היהודים לדין על ההפסד העצום שיגרם להם כאשר יצטרכו להשליך את הכמות העצומה לאשפתות. רבי יחזקאל נקרא למשפט. לאחר שהאופים הנוצרים הציגו את טענותיהם באזני השופטים, הציע רבי יחזקאל לאופים להתכבד ממעשה ידיהם, כיוון שהמשפט עלול להתארך זמן רב והם עלולים לרעוב... כמובן שהאופים סרבו לאכול מהכיכרות שהרעילו. הרב הפציר בהם ובכל זאת אף אחד לא נגע בפתו. השופטים תמחו. ואז הציע הרב לבדוק מה יש בכיכרות. הבדיקה העלתה שכולם הורעלו וכל האופים נמסרו למשפט. היהודים הופתעו מתושיית רבם ולא הבינו כיצד נודע לו על מזימת האופים. הרב לא גילה לאף אחד מה אירע. ורק כעבור שנים לפני פטירתו סיפר את הסיפור לבנו רבי שמואל וסיים במילים: "לא חכמתי עמדה לי, אלא מידת הרחמים שחמלתי על נער נוצרי בשעת צרתו..."

והגדת לשכנך

"בעלי ואני וילדינו גרים בשכונת שינקין בתל אביב, כבר עשרים שנה בערך. המגורים בשכונה המורכבת מפסיפס של אנשים יקרים נעימים לנו ומחזקים את הרגשת הערבות ההדדית. שנינו חוזרים בתשובה שבחרו להישאר בעיר ללא הפסקה. בחגים, משתלב הפסיפס הזה באופן מעניין ומעורר השראה: בחנוכה נשמעות זמירות המעוז צור ליד נרות החנוכה מכל הדירות, לעתים באופן מביך, עוד לפני שיוצאת השבת. בסוכות, יש עלייה לרגל לסוכה שלנו על הגג, להראות לילדים הקטנים מהי סוכה. ובפסח, יש תחרות סמויה אצל מי מסיימים את הסדר הכי הכי מאוחר. כל

ההגדרות של שמאל-ימין, חרדי-חילוני, מסורתי-לאומי וכו', באמת מיטשטשות ברחוב שלנו שבו ניכרת סובלנות ואהבה.

לפני כמה זמן הצטרפה לבניין שלנו שכנה חדשה. בהגדרות השטחיות שמענו שהיא עיתונאית שמאלנית הקשורה בכל מיני אופנים לתקשורת. ההגדרות התגלו בפועל כחיצוניות בלבד. תוך כמה ימים נרקם סיפור אהבה של ממש בינה לבין ילדי המעוטרים בפאות חסידיות ארוכות וילדותי הצנועות. כל בוקר בדרכם לחיידר, כשהוציאה היא את כלבתה לטיול הבוקר שלה, פגשה את ילדי תוך שהיא טורחת להיפרד מהם אישית ולסלסל את פאתו הסוררת של מי מהם שלא הסתלסלה על הבוקר. כמובן שמצד אחד הצבתי בעדינות גבולות בינה לבינם, אבל מצד שני גם אני מצאתי את עצמי נשבית בקסמיה, וילדי הפכו ממש לנכדיה שלה.

פסח מתקרב. אין צורך שאפרט את העמל, ההתרגשות וההכנות לקראת היום הגדול. באחד מימות חול המועד, ואני טורחת על הסירים המכילים את כל מטעמי סעודת החג, מהגפילטע פיש ועד המרק הצח, דופקת לפתע בדלת השכנה היקרה. הריחות מזכירים לה את בית סבתא והיא נכנסת למטבח הפסחי למהדרין שלי. היא המומה מציפוי נייר הכסף בכל פינה. אני מסבירה לה בחיוך, שבימינו, היציאה ממצרים היא בחללית, ולכן צבע הכסף שולט בכל פינה. ובעודנו מדברות אני רואה את ילדי מסמנים לי בכל מיני צורות ופרצופים שמהו היסטרי מתרחש פה. אני מנסה להבין ולא מצליחה, עד שאחד מהם לוחש באוזני שהשכנה האהובה מחזיקה בידה שקית עם ב י ס ק ו י ט י ס! מפי נמלטה זעקה כמו שרק אחת שניקתה חודש את הבית וצדה כל פירור חמץ יכולה להוציא מקרבה: אההה!

השכנה הוצאה אחר כבוד ממטבחי ומביתי, תוך שהיא מתנצלת שלא שמה לב, והיא בדיוק בדרכה להכין עוגת גבינה ולוותה משכנה, דלת ליד, ביסקוויטים.

טוב, בערב נפגשנו למטה וכמובן שלא אמרתי לה מילה. אנחנו מאמינים בבחירה חופשית. לאחר כמה ימים קוראת לי השכנה ומציינת בפניי שאחד הילדים, משה, לא מדבר אתה ולא עונה לה כשהיא שואלת לשלומו. מוישי בן החמש מרכין את ראשו כשהיא מספרת לי זאת, ואני בפליאה שואלת אותו: מוישי, מה קרה? למה אתה לא אומר שלום? מוישי מסרב לענות ולאחר כמה שידולים הוא מתפרץ ואומר: אני לא רוצה לדבר אתה כי היא לא רוצה לצאת ממצרים!

אני לא יכולה לתאר לאיזה משבר דיפלומטי נקלעתי. השכנה לא יכלה לכבוש את עלבונה. מצאתי עצמי מאזינה לדיאלוג הממחיש את דברי הגמרא שמאז שחרב בית המקדש ניתנה נבואה (תוכחה) לקטנים ושוטים. ואני מבטיחה לכם שממני בבית הם לא שמעו דברי תוכחה, אלא רק הסבר על תינוקות שנשבו ולא יודעים. ובכן, השכנה התווכחה אתו בלהט וסיפרה עד כמה היא אוהבת את חג הפסח עוד מילדותה ועד כמה היא קשורה לליל הסדר ומקפידה לקרוא את כל ההגדה. הקטן שלי מוישי לא ויתר לה והסביר שאייבישטער ("העליון" ביידיש,

כלומר הקב"ה) לא מרשה לאכול חמץ, ואם היא אוכלת 'סימן שהיא לא רוצה לצאת ממצרים'.

מכאן החל משבר חריף ביחסים. לאורך כמה ימים היא לא דיברה כשראתה אותו. אחרי יומיים ניגשתי אליה ושאלתי אותה: תגידי, מה הסעיר אותך כל כך? הרי בשבילך סיפור יציאת מצרים הוא אגדה ולא הגדה, אז מה הקפיץ אותך? והשכנה היקרה הזאת ענתה את התשובה שכל כך רציתי לשמוע: בשכל היא באמת לא מבינה מה כל כך העליב אותה, אבל עובדה, היא נעלבה עד עמקי נשמתה מכך שהוא חושב שהיא לא רוצה לצאת ממצרים ביחד עם העם שלה. איזו מתוקה, חשבתי לעצמי, זו הנשמה שלה שיצאה ממצרים ועמדה במעמד הר סיני שזועקת שגם היא רוצה. הרצון לגאולה משותף לכולנו, גם אם בעומק הגלות יש כאלה שלא יודעים להגדיר ולצעוק את הרצון לגאולה בשפה ברורה ומודעת. גם אם התעייפנו והתבלבלנו והתייאשנו, עדיין כולנו, בעומק הלב, רוצים גאולה. ורבי נחמן מברסלב הרי אומר שהעיקר הוא הרצון.

אז שנזכר כולנו, והשכנה שלנו בתוכנו, להיגאל גאולה אמתית ושלמה עוד הפסח הזה. ואגב, מוישי והיא השלימו והילדים שלי שוב נכדים שלה."

ליל הסדר בתוך הבור העמוק [קובי לוי ה"ו – 'העתונאי]

יואל מישה בלקינד, היה הגביר החשוב של העיירה הציורית סמרגוניה בערבות רוסיה הצארית, ששכנה לחופו של נהר הבלוז. רוב תושבי העיירה, היו יהודים תלמידי חכמים, שעשו מלאכתם עראי ותורתם קבע. כמה מהם, היו גאונים עצומים, שלא צעדו ד' אמות מבלי לעסוק בתורה. בלקינד מיודענו, היה אף הוא בר-אוריין לא קטן, שעסק לפרנסתו ביבוא סחורות לממלכת הצאר הרוסי. לזכותו של הגביר יאמר, שגם ידו הייתה פתוחה לכל ונדיבותו קנתה לה שם טוב בקרב גבאי הצדקה שבמחוז, שלא לדבר על מאות הקבצנים, שאף פעם לא השיב פניהם ריקם. רק קבצן אחד, תושב העיירה, הוא פשוט לא סבל ותיעב.

ועכשיו נעשה הכרות קצרה עם חיים ז'ונדל אפשטיין, קבצן מושבע רווק וערירי, בן 62, שחונן מאשר לדפוק על דלתות ולבקש מזון ופרוטות, לא עשה דבר. ה'לשוניות הרעות 'טענו, שהקבצן ז'ונדל, הוא בעצם מיליונר גדול, שצובר את מיליוני פרוטותיו עמוק באדמה, ככלי אין חפץ עד כי יבוא שילה. אך מראהו היה דוחה, ועננה של ריח לא נעים, ליוותה אותו בתמידות. מעולם, אבל מעולם, לא נתן בלקינד פרוטה לז'ונדל, כי חשבהו לנוכל. הוא סמך בעיניים עצומות על כך שכולם חושדים שהוא עני לא הגון.

היה זה בוקר אביבי, שבוע לפני חג הפסח, אחרי תפילת שחרית, כשז'ונדל הקבצן, החל לשרך רגליו במרדף חסר סיכוי אחרי בלקינד, לכוון אחוזתו. "הרב בלקינד, הרב בלקינד!" קרא ז'ונדל. הגביר נעצר והיפנה ראשו לעבר הקבצן הצולע, כשעיניו

מביעות בוז עמוק". הרב בלקינד, עשה לי טובה, שמעתי שלכבודו יש מאפיית מצות, האם יוכל כבודו לשמור לי שלוש מצות עבודת יד? ואולי גם אזכה לקבל בקבוק יין טוב מן היקב של כבודו? לכבוד חג הפסח!...". זה היה כבר יותר מדי בשביל בלקינד. גם מצות, גם יין, עוד מעט הוא גם יבקש לבוא לליל הסדר המשפחתי... הגביר חיפש משפט חכם ולולייני, כדי להיפטר מן הטרדן והשיב: אם יישארו לי מספר מצות, ואם היין לא יחמיץ, אתן לך בלי נדר!!! "תודה הרב בלקינד" אמר ז'ונדל בהתרגשות. מי יודע, חשב בלבו, אף פעם לא זכיתי ממנו לפרוטה, אולי אזכה ליין ולמצות. נו, נו. גלגל סובב בעולם, ומי יודע מה ילד יום.

יומיים אחר כך בשעת לילה מאוחרת, נשמעו דפיקות על דלת ביתו המפואר של הגביר. חיילי הצאר עמדו בפתח, וכבלו את ידי העשיר המבוהל באזיקים כבדים. "אתה עצור באשמת הברחת כלי נשק למלכות הצאר, מבלי להצהיר. יש לנו את כל ההוכחות לכך, שהנשק עבר לידי המורדים." "על פקודת המעצר היה חתום קצין המחוז קומיסר יבגני בולקצ'וב. תוך דקות ספורות, הושלך בלקינד לבוש בפיג'מה, לקול זעקותיה של אשתו ולנוכח פניהם המבוהלות של ילדיו, על עגלה גדולת ממדים והובל אחר כבוד למעצר, שהוא שרשרת של בורות עמוקים וטחובים, שמי שנכנס לשם, ספק רב אם היה יוצא בריא בגופו, שלא לדבר על בריאות נפשו. בלקינד חש, שחרב עליו עולמו. זרקו לעברו שמיכה דקה, בקבוק מים והשאירו אותו קבור ששה מטרים בתוך האדמה, עם תולעים, עכבישים והשם ישמור, עקרבים. על זה אומרים דורשי רשומות: "מאיגרא רמא לבירא עמיקתא".

כל הלילה בכה בלקינד בתוך הבור והתפלל לישועה, כפי שמעולם לא התפלל. תושבי סמרגוניה היו בהלם בבוקרו של יום. היעלמותו של בלקינד סמוך לפסח, הייתה גם מכה קשה לעניי העיר, שהמתינו בכליון עיניים לחבילות המצות וארגזי היין שהעביר הגביר לידי רב העיר הרב ראובן הירש, שניצח על מלאכת החלוקה. אגב, חיים ז'ונדל אפשטיין מעולם, אבל מעולם, לא ניגש לחלוקת הקמחא ד'פסחא של רב העיר. הוא ידע שיש קבצנים ועניים יותר ממנו. יום ועוד יום. ערב חג הפסח ויואל מישה בלקינד עדיין טמון בבור, חי-מת, איש כבוי. עוד מעט ליל הסדר. מה יאכל? איך יקיים את מצוות הפסח? מדוע לא הגיעו אליו עדיין? שומר בורות המעצר ולארי גורניצקי, היה טיפוס קשוח ואטום מבט. זעקותיו של בלקינד שיקראו לרב העיירה ראובן הירש, נפלו על אוזניים ערלות תרתי משמע. הוא הריח את הסוף.

השמש שקעה לה עגמומית וכוכבי ליל יציאת מצרים ריצדו במרומים, ובלקינד הגביר האומלל, חש כי מותו קרב. הרעב הציק לו, וחמץ אסור באכילה. אוי, אוי, אוי! מאין יבוא עזרי? פה ושם חדרה לה קרן אור דקיקה. לפתע, הוא הבחין בחבל משתלשל מטה, ובקצהו קופסת עץ. "קח את החבילה" אמר לו השומר גורניצקי אטום המבט. "זה בשבילך". לא יאומן. בתוך הקופסא, הונחו אחר כבוד 20 מצות עבודת יד, שלושה בקבוקי יין, חזרת, כרפס, צלוחית חרוסת, כד מים והגדה של פסח. עזרי מעם השם. אעשה ליל סדר, אפילו בקבר."

הגביר בלקינד אזור כוחות, ההשגחה העליונה חייכה אליו מלמעלה, והוא חש שהגאולה קרובה ואין ייאוש בעולם כלל. תעצומות נפש אדירות נדרשו לו לקדש ולשיר את ההלל, לשמות 4 כוסות, לאכול בהסיבה כזית מצה, לספר לעצמו ביציאת מצרים ואפילו למזוג כוס חמישית לכבוד אליהו הנביא. כל ימי החג, עברו על הגביר עמוק בבור, כשכולו עמוד אש של תפילה ותחנונים. שבוע כשר של פסח עמוק בבור.

בבוקרו של אסרו-חג הפלא ופלא, הגיעו שני שומרים ענקיים לשפת הבור והורידו סולם חבלים "עלה אדון בלקינד, עכשיו המשפט שלך". כמו יוסף הצדיק, החליפו את הפיג'מה המזוהמת שלו במדי חייל רוסי, והעמידו אותו לדין בפני הקומיסר יבגני בולקצ'וב. המשפט לא ארך יותר משתי דקות. "זכאי". בולקצ'וב הסביר לבלקינד, כי המידע אודות מבריה הנשק סבל מליקוי קל. שם משפחתו של המבריה הרוסי היה בלקין, והוא התגורר בכפר ששמו 'סמורגין'. בעוד שבלקינד שלנו הוא תושב העיירה 'סמרגוניה'. ומשום מה, עקב שמו הידוע של מיודענו העשיר בלקינד, חיילי הצאר שמו פעמיו אל ביתו, וטמנוהו עמוק בבור. ומי דאג לשלוח לי מצות ויין לבור? שאל בלקינד את קצין המחוז. "הו, הו" חיך הקצין "חבר שלי דאג לך". "... מי חבר, מה חבר. העיקר הוא חופשי ותודה להשם. טעות לעולם חוזרת."

חיילי הצאר, העלוהו אחר כבוד לכרכרה המפוארת של קצין המחוז והרכיבוהו לעיירתו סמרגוניה. תושבי העיר מקטן ועד גדול, הרבנים והעסקנים יצאו להקביל פניו והשמחה גדולה הייתה. גם עניי העיר הריעו לו במאור פנים. אחד מהם נעדר, והיעדרותו בלטה. הקבצן הוותיק חיים ז'ונדל אפשטיין. עיני ילדי בלקינד זהרו משמחה ואשתו מחתה דמעות של אושר. הסיט חלף. למחרת הגיע לעיירה סמרגוניה, קצין המחוז יבגני בולקצ'וב וביקש לקרוא אליו את הגביר בלקינד לצריף רעוע בקצה העיר. כשפתח את דלת הצריף לא האמין הגביר למראה עיניו, הקבצן המאוס חיים ז'ונדל אפשטיין שכב על מיטתו כשכל גופו חבוש, פניו שרוטות ואדומות ורגלו הימנית מגובסת. לצידו ישב קצין המחוז. "זה החבר הטוב שלי, ז'ונדל, שלא ראיתו 40 שנה. הוא זה שהביא לך מצות ויין, בזכותו, עשית ליל סדר כשר בתוך הבור ואכלת מצות שבעה ימים." "בלקינד בלע את לשונו במבוכה. מה עניין ז'ונדל אצל קצין המחוז? שאל את עצמו. "כן, לידיעתך מר בלקינד, גם אני חייב את חיי לז'ונדל. גדלנו באותו כפר, וילדותנו עברה עלינו בידידות עמוקה. באחד הימים בהיותי בן 11, נפלתי מצמרת עץ ושבירתי את עצמות רגלי וצלעותיי, איבדתי את ההכרה וגם דם רב, אבל ז'ונדל ידידי, שהיה קטן ממני בשנתיים, קרע את חולצתו, חסם את קילוחי הדם, ורץ כמו איילה שלוחה להזעיק עזרה. אני... אני חייב לו את חיי". ואיך הגיע ז'ונדל אלי, אל הבור שבאתר המעצר? שאל בלקינד המום ומשתאה. "פשוט מאד. הוא ישב מתחת לעץ סמוך לבית שלך, וכשהגיעו לעת לילה חיילנו לעצור אותך, הוא הבין שאתה בצרה גדולה. הוא טיפס אל מאחורי העגלה הגדולה, ונחבא בין שקי החיטים. כשהגיעו חיילי למחנה המעצר, הם גילו אותו מסתתר מאחור וחבטו בו ללא רחמים, עד שהגעתי לשם ועצרתי אותם מלהרגו. הוא זחל למשרדי זב דם. אחרי חצי דקה של

שיחה, זיהיתי אותו כידידי ומציל חיי מן הילדות, ז'ונדל אפשטיין. והוא התחנן על נפשו. הוא אמר לי "יבגני ידידי, הצלתי את חיך וזכית למעמד מכובד. מעולם לא פניתי אליך בבקשת עזרה. עכשיו, הכניסו לבור צדיק יהודי, איש חסד מופלא, והוא גם חבר שלי, שאין לי ספק שידו לא הייתה במעל. הוא אזרח נאמן! אני מתחנן בפניך יבגני, ובשם ידידותנו, אנא, אפשר לי להביא לו מצות יין ושאר צרכי החג. אל תפגעו בו לרעה". "הוא שיכניע אותי בתמימות שלו, שלא להתאכזר אליך אדון בלקינד, וזכית לחבילה נדיבה של מזון כשר לשבוע שלם, שקנינו מיהודי העיר הסמוכה."

ר' חיים ז'ונדל חיך לעברו של בלקינד כאוב ומיוסר ואמר לו בקול חרישי "הרב בלקינד, אני מוקיר לך המון טובה על הכוונה הטהורה שלך לתת לי מצות ויין לחג, זה כל כך ריגש ושימח אותי, שהרגשתי צורך עז לקרוא תהילים להצלחתך סמוך לביתך, עד שלפתע שבאו החיילים. אני מקווה שאתה מרגיש טוב וחזרת לעצמך בריא ושלם". דמעה קטנה של בושה, בצבצה מעינו הימנית של בלקינד. לפתע, הוא חש שנובעים מתוכו מליבו, מפלים ונהרות של אהבה, לקבצן האומלל הזה, שמאותו רגע נדמה בעיניו, כאיש הכי יפה וטהור בעולם. איש, שיש לו הכרת הטוב כלפיו רק על הבטחה, שאפילו לא התכוון לקיימה. הגביר בלקינד הבחין גם כי אותו ניצוץ חוזר בעינו של חיים ז'ונדל, איננו ניצוץ של נוכלות חלילה, הוא ניצוץ של אהבת ישראל, אלא שהוא טעה באבחנה. "אני מודה לך חיים ז'ונדל, שכנראה בזכותך נפלתי לבור, כדי שמשם אזכה להביט על בני אדם בעין טובה, כל הזמן."

וישמע אלוקים את נאקתם (הגדת ר' שלום)

נאקה היינו זעקה ללא מילים. כלל ישראל במצב בו היו נתונים, מרוב העבודה והיגון שבשעבוד - לא יכלו כלל להוציא מילים מהפה. אך האם כל אימת שאדם מתפלל בלא מילים נשמעת תפילתו? על כך סיפר ר' שלום מעשה נפלא.

בעיר ברדיטשוב היה בעל תשובה אחד שלא ידע כלל להתפלל, ואפילו לקרוא א-ב לא ידע. לקחו כאב רחום סנגורם של ישראל - ר' לוי יצחק מברדיטשוב - ולימד אותו אט אט לקרוא א-ב, ואח"כ ניקוד וכו'. 'כשה'תלמיד' החל לקלוט, לימדו לקרוא את התפילה מתוך הסידור בסבלנות אין קץ. כך היה מתפלל באיטיות ב-ר-ו-ך א-ת-ה, עד שהתלמיד התרגל ונהפך להיות כוונתי המתפלל במהירות ובחפזה. לשיא הגיע כשהחל לפקוד את ביהכנ"ס רק ב'שתבח' וביעף היה עם הציבור לעמוד שמו"ע. לחש לו ר' לוי יצחק באוזנו: "בז' בז' "[גיבובי מילים בלתי מובנות] ... אמר לו בעל התשובה: "איני מבין מה אמר כבוד הרב "חזר שוב ר' לוי יצחק על ההברות הללו, ושוב משך הלז בכתפיו לאות שאינו מבין את כוונת רבו. אמר לו הרב: אם אתה לא מבין מילים אלו, כיצד ה' יבין אותך? ענה לו התלמיד: אין הנדון דומה לראיה, ואשיב לך בשאלה: האם אבא מבין את בנו התינוק כשצועק גיבובי מילים? ה' הוא אבא רחום, ואבא מבין את תינוקו גם אם לא מתבטא כמות !

התפעל סנגורם של ישראל מאוד מדברי הסנגוריה הללו ! הוסיף ר' שלום "ואני אומר: כשתינוק צועק בשפה לא מובנת- רץ אליו אביו ומחבקו וממלא את משאלותיו. אך אבוי לבן גדול שידוע לדבר, וכך מדבר - אז תגובת האבא היא שתי סטירות ..."

מנהג פתיחת הדלת בשפוך חמתך (חג גדיא)

סיפר הרה"ג רבי שמחה שלמה לוי שליט"א בנו של הגאון הצדיק רבי אריה לוי זצ"ל : בשבת חול המועד, ביקר אבא זצ"ל, בכלא כדרכו, את אסירי המחתרות, משהגיע שאל והתעניין אצל האסירים איך עבר "ליל הסדר" אחד האסירים שדעתו הייתה בדוחה עליו השיב לאבא ואמר : רבינו, ליל הסדר עבר עלינו כהלכתו, בכל פרטיו ודקדוקיו, אלא שדבר אחד נבצר מאתנו לעשותו . תמה רבי אריה ושאל: ומהו אותו דבר שבקשתם לעשות ולא יכולתם? השיב האסיר לרבו בחיוך ואמר: מנהג ישראל לפתוח את הדלת ב"שפוך חמתך", וזה לא יכולנו לעשות, כדי שנרגיש כבני חורין אמיתיים .

חייך רבי אריה למשמע הדברים והשיב לבן שיחו: אכן את הדלת לא יכולתם לפתוח , אבל מעלת בן חורין אינה תלויה בדלת הנפתחת, אלא במעלת נפש האדם, אם פותח הוא פתח קטן בלבד, להתקרב לבוראו, אזי בן חורין אמתי הוא. אדם יכול לצאת ממסגר נפשו ומכלאו הפרטי, בא כלואה נשמתו הטהורה בכבלי התאוה והחומר, אם רק יפתח לה פתח קטן, להאיר לה ולהוציאה ממחשך ...

אילו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה (מראה כהן)

כידוע, יש להבין עניין ההרווחה בקירוב לפני הר סיני בלי קבלת התורה . וכפשוטו יש לפרש, שהרי אדם הנכנס לחנות שמוכרים שם מיני בשמים ותמרוקים, או פרחים למיניהם, הרי אף אם אינו קונה מאומה מכל מקום אין ספק שביציאתו מן החנות, נודף ממנו ריח טוב, ריח נעים וערב, שקלט מהחנות. וכמו כן אלו קרבנו לפני הר סיני, אשר שם ראינו התגלות א-לוקית - וירד א-לוקים על הר סיני - אפילו אם יצאנו משם בלי תורה - דיינו . המראה עצמו, והקדושה שירדה וחלה על ההר, כל אלו כשהם לעצמם היו פועלים רושם כה חזק ועמוק בנשמתנו, עד שהיינו מתעלים בהר סיני בעליה מופלגת, ואלו לא באנו אלא בשביל זה - דיינו. וזהו הפשט הפשוט ו.

עובדא ידענא, שתוכל לשמש כדי לקרב ענין זה לחושינו . וגופא דעובדא הכי הווה: כהיום גר בקווינס ניו יארק רב אחד ושמו הרב פרץ שטיינבערג שליט"א. אביו של הרב פרץ היה בעל הבית חשוב ויקר מאוד, מר אלכס שטיינבערג ז"ל. והוא שימש כהדירקטאר של הועד בישיבתנו תורה ודעת. ופעם ערך מר שטיינבערג בביתו, מסיבה לטובת בית מדרש גבוה בלייקווד . האסיפה התקיימה בקומת המסד של ביתו, וראש הישיבה הגאון ר' אהרן זצוק"ל חכה בבית למעלה עד שנאספו כל הקרואים , ואז ירד למטה לדבר .

בין ה"עולם" היה נוכח איש אחד, שלא היה שומר תורה ומצוות ולא שנה ולא למד. רק שמועה שמע ש"ראבי" אחד גדול יבקר בבית מר שטיינברג, והוא רצה לראותו, על כן בא והתיישב בשורה הראשונה מול פני הגאון ר' אהרן. מה היו דבריו של ר' אהרן באסיפה זו? מה היה ה"אפיל" שלו? הוא מסר שיעור בסוגיא ד"אין משנין מצדקה לצדקה" אלו היו דבריו למסובים. איש זה כמובן, לא הבין מילה אחת. (וכנודע, שאפילו בני תורה חשובים לא יכלו בנקל לתפוס שיעוריו של ר' אהרן, מחמת עומק הדברים, וגם מחמת מהירות דברי קדשו - עד מהרה ירוץ דברו) אבל כמה ימים אחר כך, אמר אדם זה למר שטיינברג, שאף שלא הבנתי מילה אחת אבל הרגשתי שינוי גדול בנפשי ובחיי.

והנה יהודי זה היה לו מסחר בשותפות עם אחיו, עסק שהיה פתוח בש"ק. ויהי ביום השישי שלאחר מסיבה זו, נגש אל אחיו ואמר לו ששוב אינו נכנס לעסק ביום שבת. וכך נהג מאז, שבוע אחר שבוע במשך תקופה ארוכה, עד שהוכרח אחיו להיפרד מעמו, לאחר מכן הלך אותו יהודי ועלה לארץ ישראל ונעשה שומר תורה ומצוות אמתי.

מה גרם לו לשינוי הגדול הזה? שהייה במחיצתו של ר' אהרן פחות משעה. ואף שפת אידיש לא הבין. אבל עצם הישיבה במחיצתו גרמה לו להפוך לגמרי לאיש אחר. וזהו גם אמירתנו כאן... אילו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה – דיינו.

בדרך שאדם רוצה ללכת מוליכים אותו

בימי מלחמת העולם השנייה, במהלך בריחתו מפולין לרוסיה, נתפס ר' שלום כספי בידי חיילי הצבא האדום ונחשד כמרגל, הוא נשפט ונידון לעשר שנות גלות בסיביר! באחת השנים, כאשר לפי חשבון יהודי המחנה חל חג הפסח, הצליח ר' שלום בדרך לא דרך להשיג קמח, חפץ הוא מאוד לקיים מצוות אכילת מצה לפסח, לפיכך טרח, יגע ובנה תנור ואפה מצות בקמח שבידיו. לאחר הפסח התעוררה לו שאלה אודות כשרותן של המצות בשל התנור. עברו מספר ימים ולמחנה הגיע תלמיד חכם, הציע לפניו ר' שלום את ספקותיו. השיב לו: "אם כדברך, הרי המצות חמץ". הבחין היהודי בצערו של ר' שלום שניכר על פניו וכדי להפיס את דעתו אמר: "ראה נא, הנה יש עמי מצות כשרות, קח אותם ולפחות תזכה לאכלם ב"פסח שני"... וכך עשה מיודענו. עברו שנים, הסיפור נשכח ור' שלום שוחרר מסיביר ועלה לארץ והתגורר בעיירה דימונה. יום אחד ראה בבית הכנסת מונח לוח שנה ישן, עלעל בו וראה, שמופיעות בו השנים בהן שהה בסיביר. והנה למרבה הפתעתו, ראה, כי השנה שבה אירע הסיפור עם המצות והתנור הייתה שנה מעוברת, נמצא שאת מצות החמץ אכל בפורים... ובפסח זכה ואכל מצות כשרות!

קמחא דפסחא (ברינה יקצורו, עלון 198)

לפנינו מעשה נפלא, שספר הגר"י זילברשטיין שליט"א: בליל הסדר של שנת תשס"ה, התרחש אירוע מצער בביתה של אחת המשפחות הנכבדות בבני ברק. רק התחילו את הסדר, ואחת מבנות המשפחה נפלה ארצה מעולפת. למותר לציין את עגמת הנפש הרבה שנגרמה למשפחה, כאשר לבד מעצם ההתעלפות שערערה את הרגשתם של המשפחה, הרי שבואם של האמבולנס וצוותי הרפואה וה'הצלה', בליל הסדר, עורר רעש גדול ברחוב כולו, מה שלא מוסיף, כידוע, להרגשה הטובה של בני הבית... הבת הובהלה לבית החולים, ואחד מאחיה הגדולים, הצטרף אף הוא לנסיעה. אפשר רק לתאר, באיזו הרגשה עבר ליל הסדר על בני המשפחה שנותרו בבית, ולא ידעו מה מצבה של הנערה, והאם הייתה זו התעלפות סתמית - שנגרמה בשל חולשה, או שמא עתה יתגלה חלילה, שהיא לוקה במחלה חמורה יותר, וכל המשפחה תכנס לסחרור.

בתום ה'סדר' המזורז, מיהר האב לבית החולים לראות את שלום ביתו, וכיון שמדובר באדם נכבד מאד, תלמיד חכם וירא א-לקים, הרי שכבר בעודו בדרך, החל לעשות חשבון נפש על מה ולמה עשה לו הא-לקים כזאת. הלא דבר הוא! הרי מדובר בילדה בריאה לחלוטין, ומה קרה שלפתע היא מתעלפת ?? בהגיעו לבית החולים, התבשר האב שמצבה של בתו שפיר, ולא התגלו כל סימנים מדאיגים על מחלות כאלו ואחרות ל"ע. אבל דווקא עתה, לאחר הבשורה הטובה, מששבה אליו נפשו, עשה את חשבון נפשו בצורה יותר מעמיקה, ואכן עד מהרה, הגיע למסקנה בשל מה ארע האירוע המצער ...

יהודי זה הוא אחד מחשובי השכונה בה הוא מתגורר, ולבד מכך שהוא מרביץ תורה לרבים, מתעסק גם בענייני חסד. מיד לאחר פורים, ועד לחג הפסח, נוהג הוא - במשך שנים רבות - להסתובב עם ידיד נוסף, בבתי הדיירים ולאסוף כספים עבור אלמנות. בתקופה שלפני החג, הוא מעביר מידי שנה סכומי כסף נכבדים לאלמנות, המסתייעות בכך בצורה משמעותית בקניית צרכי החג. בשנה זו, התעוררו אנשי ועד הקהילה למסד את פעילות החסד בשכונה, ולבצעה בצורה מאורגנת, תחת קורת גג אחת, וזאת כדי שתהיה אפשרות לאסוף סכומי כסף גדולים יותר, ולחלקם לפי הצורך. הועד העביר הודעה לכל העוסקים בצרכי צבור וגבאי הצדקה בשכונה, לבל יאספו עוד כספים בצורה עצמאית, ויחדלו מגביותיהם הפרטיות, למען טובת המגבית הכללית, והדגישו, שהמגבית השכונתית תדאג להגיע לכל המקומות, ולחלק כסף לכל סוגי הנצרכים שקבלו עד היום, את התמיכה מהגופים הפרטיים. מיודענו התקומם כנגד ההוראה, וטען שיקשה עליו לציית לה, משום שהוא חושש, שאחרי הכול ועם כל רצונם הטוב של אנשי הועד, וכוונותיהם הטובות, הרי כאשר תתארגן המגבית בצורתה החדשה, האלמנות שקבלו ממנו את הכסף כמדי שנה, לא תקבלנה אותו עכשיו במועד ובכמות הרגילה, והן עלולות להיפגע מכך, 'ואינני רוצה לחשוב מה עלול לקרות, כאשר

פוגעים באלמנה', אמר. אנשי הועד הרגיעו אותו, ואמרו שאין לו מה לחשוש, וכל האלמנות שקבלו בעבר את הכסף, יקבלו אותו גם כעת באופן המכובד ביותר, ובמועד הראוי, והכל יפעל על הצד הטוב ביותר.

בשמעו את זאת, נאות בעל החסד להצעה, ולא אסף כמדי שנה את הכסף עבור האלמנות. בעת אפיית המצות, בערב חג הפסח, נגש אליו בנה של אחת האלמנות, ושאל בשם אמו, מדוע לא קבלו השנה את התמיכה הקבועה... האיש נדהם עד עמקי נשמתו, והבין על אתר, שהחששות שהעלה בפני הועד, התבררו כמוצדקים ונכונים. פנה הוא מיד אל הועד, וטענתו בפיו: "הרי הבטחתם לי מפורשות להעביר את כל הכסף של האלמנות?" אנשי הועד השיבו לו, שאכן כן, הם התכוונו לקיים את ההבטחה, אלא שלפני שחלקו את הכספים שנאספו, דרגו את רשימת הנצרכים ברשימה אחת גדולה, וכיון שהאלמנה הזו שהוא מדבר עליה הייתה בסוף הרשימה, לא הספיק הכסף... הדבר הכאיב לו עד מאד, והוא בא בטרוניה אל אנשי הועד מדוע לפחות לא טרחו להודיעו על כך, ואז הייתי עושה מאמצים אישיים, על מנת להעביר לאלמנה את הכסף, או לפחות את חלקו. הדבר היה כאמור בערב חג הפסח, לאחר חצות ... למרות הזמן קצר שעמד לרשותו, קיבל האיש על עצמו להשתדל להעביר את הכסף עד כניסת החג, אולם טרדות ההכנה לחג, ואפיית המצות, השכיחו ממנו את הדבר לחלוטין, וכשנזכר בכל זה - היה כבר ליד מיטת בתו בבית החולים. ההתעלפות אירעה, כאמור, בתחילת ליל הסדר.

למחרת, בתפילת שחרית בבית הכנסת, ניגש אליו בן אחר של אותה אלמנה, ואמר לו: "ברצוני לספר לך מה היה אמש בביתנו בתחילת ליל הסדר. כאשר אמרנו 'הא לחמא עניא', והגענו למלים 'כל דכפין ייתי ויכול', פרצה אמי בבכי, ואמרה 'ראו, ראו איך שכחו ממני השנה... נשכחתי כמת מלב, ואף אחד גם לא זכר את כל הטובות והמפעלים שבעלי עשה כאן בשכונה, והיטיב עם הרבה תושבים, שכחו אותי לגמרי...'". איש החסד שאלו, האם הוא יכול להיזכר מה הייתה השעה שבה פרצה אמו בבכי. הבן ענה לו את השעה, והתברר שהיה זה בדיוק באותו רגע שבו התעלפה הנערה, והשביתה את השמחה בקרב בני משפחתה!!! 'אם אתה משמח את שלי, אני משמח את שלך'. ואם לא עושים כך, ומשביתים את השמחה מביתן של האלמנות, אזי הקדוש ברוך הוא גורם להשבתת השמחה בבתיים של מי שהיו יכולים לסייע. והגם שבמקרה זה, אי אפשר להאשים את בעל החסד, שכן הוא דאג את דאגתה של האלמנה, ובתחילה אף סרב להיענות להצעתם של אנשי הועד, אבל אחרי הכול האלמנות שהיו רגילות לקבל את כספי הצדקה ממנו, לא קבלו אותו השנה, ונגרם להן צער. וכבר כתב שלמה המלך ע"ה (משלי כא, כא) (רַדְף צִדְקָה וְחֶסֶד יִמְצָא חַיִּים צְדָקָה וְכָבוֹד."

צפון (כתב סופר)

מהיכן נובע המנהג לגנב את האפיקומן ? מובא בספר "בית אהרן" בשם ה'כתב סופר' על פי מה דאיתא בגמרא (פסחים ק"ג, א): אמר ליה רב לרב אסי: לא תדור במתא דלא צניף בה סוסיא ולא נבח בה כלבא" - אל תגור בעיר שבה הסוס אינו צונף והכלב אינו נובח. מדוע? כי אם יבואו גנבים, אי אפשר יהיה לרדוף אחריהם. אם הכלב רואה גנב - הוא נובח ואז אפשר לרדוף אחריו על ידי הסוס, אבל כשאין כלבים - יבואו גנבים .

והרי בליל הסדר "לא יחרץ כלב לשונו" - הכלבים לא נבחו, ממילא אפשר היה לגנוב, וזכר לזה גונבים הילדים את האפיקומן ...

אחד מי יודע פעם (האדמו"ר מבעלז)

שאלו את הרבי מבעלז, רבי יששכר בער, מדוע אומרים בליל הסדר "אחד מי יודע ... אחד א-לוקינו", הלא ודאי שאנו יודעים זאת, הרי אמונה זו מלווה אותנו כל השנה . השיב: אדם שהוא עשיר גדול, לעולם אינו מגלה כמה כסף יש לו. מתי הוא מגלה? אם קורה שהוא שותה כמה כוסות יין, אז נפתח פיו והוא מגלה את כל סודותיו. "נכנס יין - יצא סוד" (ערובין סב, א). אף אנחנו, כל השנה אין אנו מדברים על אוצרותינו. אבל לאחר ארבע הכוסות, נפתח הפה ואנו מספרים ומגלים את כל האוצרות: אחד א-לוקינו, שני לוחות הברית ...

"התיצבו וראו את ישועת ה' אשר יעשה לכם היום." (ומתוך האור)

אני עצמי זכיתי להרגיש הרגשה מעין זו לא מזמן, כשטסתי משיקגו למכסיקו, שיקגו נמצאת בארצות הברית והשפה המדוברת שם היא אנגלית, ואילו במכסיקו מדברים ספרדית. ואני את שתי השפות הללו לא זכיתי להכיר ...

כשאדם נוסע במטוס למדינה זרה, לפני הנחיתה נותנים לו שאלון, ובו עליו למלא את כל פרטיו האישיים: שמו, מאיזו מדינה הוא מגיע וכו', כך ידעו מי הוא ומה טיבו. גם בטיסה שלי קבלתי שאלון כזה. הבעיה הייתה שהמסמך הזה היה כתוב באנגלית ומתורגם לספרדית ואני לא ידעתי מה לכתוב. איכשהו הצלחתי לכתוב את שמי וגם לציין שאני ישראלי. הבטתי מסביבי, אולי מישהו מהנוסעים יוכל לעזור לי למלאות את השאלון, וראיתי שהמטוס ברובו ריק. ישבו שם כמה גויים מקסיקנים, וזהו. מה עושים? התחלתי להתפלל ולומר פרקי תהילים.

לפתע עלה בראשי רעיון: בפלאפון שלי יש את המספר של המארח שלי, שלמה שמו, והוא אמור לי לחכות לי בשדה התעופה. מיד כשאנחת אדליק את הפלאפון, אתקשר אליו, אקריא לו מה כתוב בפתק והוא כבר יסביר לי מה עלי לעשות. כשנחתנו, חייגתי מיד את המספר של שלמה, וענתה לי מזכירה אלקטרונית בספרדית, ואז נזכרתי שהחליפו את הקדומות של הפלאפונים במכסיקו. בקיצור:

אין לי אפשרות להתקשר אליו . חשבתי לעצמי: לא נורא , בוודאי אשתו נמצאת בבית והיא תעזור לי . צלצלתי לביתם, וענתה לי המשרתת הגויה שלהם, בספרדית כמובן: "בואנו" (שלום בספרדית). ניסיתי לגמגם משהו על שלמה ועל יהודית אשתו, אך היא לא הבינה מה רוצים ממנה ונתקה את הטלפון .

נו, עכשיו אני תקוע . ועדיין לא התייאשתי. חשבתי לעצמי: הרי במשטרת הגבולות תמיד יש תור ארוך. היה זכור לי שבכניסה לארה"ב הוצרכתי להמתין למעלה משלוש רבעי שעה, וחשבתי שגם כאן יהיה כך. שלשת רבעי שעה זה זמן ארוך, ובזמן הזה ודאי אמצא איזה יהודי שיעזור לי . הגעתי לאולם והנה הוא ריק! אין שום תור, רק אני הייתי שם ועוד ששה פקידים... ומה עכשיו ? הכנסתי את הטופס בתוך הדרכון שלא יראו את החלק הלא ממולא, נגשתי לפקידה ואמרתי לה באנגלית עילגת: 'אינני דובר אנגלית כל כך טוב...' אבל גם היא לא הבינה אנגלית, ולכן הפנתה אותי לפקיד השני שהוא דובר אנגלית . לא הייתה לי ברירה, נגשתי לפקיד ההוא ואמרתי לו באנגלית: 'אינני דובר אנגלית, החבר שלי נמצא בחוץ. התכוונתי שיקרא לו כדי שיתרגם.' הפקיד הביט בי במבט חודר ואמר: "אם אינך יודע אנגלית, אז תדבר עברית...!!" אני על כל האפשרויות חשבתי, אבל על אפשרות כזו, שפקיד במקסיקו ידע עברית - על זה לא חשבתי ...

הקדוש ברוך הוא יודע טוב יותר מאתנו איך לעזור לנו, תפקידנו הוא להתפלל ולא לתת לו עצות.

וירא ישראל את היד הגדולה אשר עשה ד' במצרים (דרישת החכמים)

מסופר, שהרב הגאון מרן החיד"א זצ"ל התייצב בפני הקיסר נפוליון בונפרטה, שהעניק שוויון זכויות ליהודים , אבל ביקש לכפות עליהם התבוללות ונישואי תערובת , רחמנא ליצלן. שאל בונפרטה את רבנו החיד"א: "כיצד יתכן, שנביאי ישראל התנבאו על כל העתיד להיות, ולא רמזו עלי, שאני עתיד לעשות גדולות ונצורות ולכבוש כמעט את כל העולם כולו ."

ענה החיד"א על אתר: : חכמינו אמרו, כי אין לך דבר שלא רמוז בתורה. אף הקיסר ירום הודו רמוז בה, ושלמה המלך התנבא עליו בחוכמתו: 'כי לקח טוב נתתי לכם, תורתי אל תעזבו'. 'לקח טוב' תרגומו בצרפתית 'פרטי בון', והואיל וסדר המילים בשפה העברית הוא הפוך, הרי כאן 'בונפרטי'. 'הקיסר הוא לקח טוב, שכן הכריז על חופש וחירות, ביטל את גזירת האינקוויזיציה והגביל את סמכויות האפיפיור . " התפעל הקיסר מן הדברים , והתגאה עד מאוד בכך ששמו רמוז בתנ"ך. "אבל", המשיך הרב החיד"א, "יש לפסוק זה המשך, אמנם 'לקח טוב נתתי לכם' קיסר של חסד, אבל 'תורתי אל תעזבו' דווקא בעת כזו, נדרשים אתם לדבוק בתורה ביתר שאת וביתר עוז". הבין הקיסר , שהחכם היהודי מוכיחו ברמז על פעולותיו להטמעת היהודים, ומתריע שהחופש לא יהא מאיך ל"חפשיות".

אז ישיר משה (בן איש חי)

וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים וגו' אז ישיר משה ובני ישראל (יד-ל).
טו-א). יש להבין, מדוע חיכו בני ישראל עד עתה ולא אמרו שירה בזמן שקבלו
המצרים את עשר המכות .

הדבר יובן על-פי משל : לאחד שהיה בבשרו כיב של מוגלה, והרופא קבע שיש
לחפור בבשר החי ולהוציאה. מובן, שהדבר כרוך בכאבים עזים, ואי אפשר לעשותו
בפעם אחת . בכל יום היה הרופא בא, חותך מעט, ומחליף את התחבושות . בכל יום
היה החולה מתחנן לפניו שירפה ממנו ולא יכאיב לו עוד, ובכל פעם היה הרופא
מנחמו: "הנה אנו מסיימים , הנה גמרנו", אבל למחרת היה בא וממשיך במלאכתו ,
עד שהחולה פסק להאמין לו, שיהיה סוף וקץ לעינויו ומכאובו. יום אחד ראה הרופא
שהפצע מנוקז כולו, הולך ומחלים, והיום יהיה הטיפול האחרון. ביקש לשמח את לב
החולה, ואמר לו: "היום הוא באמת היום האחרון , "וכדי שיאמין לדבריו, שבר לעינויו
את סכין הניתוחים. כך היו בני ישראל משועבדים במצרים, וראו את המכות נחתות
על המצרים, ועדיין לא נגאלו. כאשר כבר יצאו ממצרים, רדפו אחריהם המצרים
להחזירם. ועל כן , כשחצו את ים סוף, עדיין היה בליבם חשש: "כשם שאנו יוצאים
מצד זה, כן המצרים יוצאים מצד אחר", ויחזרו להשתעבד. רק כאשר ראו את מצרים
מת על שפת הים , ידעו שגאולתם הושלמה ושוררו את השירה .

לסוסתי ברכבי פרעה (יחיאל מיכל מונדרוביץ)

הרבה דמיון יש בין עם ישראל בעת צאתו ממצרים לבין ילד צעיר. הקב"ה הוציאנו
טרם קיבלנו את התורה, ולפני שהקדושה פשטה בכולנו. בשביעי של פסח עדיין קטרגו
מלאכי השרת 'הללו... והללו...! היה מקום לקטרוגם, עדיין היינו שקועים 'בבוץ
המצרי', טרם השתחררנו מזוהמתם. אך הִם רָאָה, וַיֵּנָס! ראה את וַיֵּנָס וַיֵּצֵא הַחוּצָה.
ראה את ארונו של יוסף, נער הצעיר שהתנסה והתגבר. בכך יש תקווה לכולנו .

מדרשי יציאת מצרים שזורים במשלים הפותחים במילים 'משל לאב המוליך
את בנו . בני צעירים אנו לאבינו מלכנו, בלתי מעוצבים ובלתי יציבים. גם לנו,
בחינוך ילדינו , צפויות עליות ומורדות, ימי זוהר וימי אופל. אל לנו להיבהל מכך,
כי זוהי דרך החיים. כמו בימי צאתנו ממצרים שהקב"ה הוליכנו, גם כאשר הקשינו
לו עורף שוב ושוב. התקדמנו אל עבר ארץ ישראל תוך מעידות רבות, אך ה' לא
נָטַשְנוּ. כך, הורים ומורים בונים ומלטשים את הנער צעיר, תוך ידיעה שהנסיעה לא
תמיד חלקה. ממתינים להצלחה שתאיר .

קראתי על הגאון המופלא הרב אברהם גניחובסקי זצ"ל, שדרכו היה להתבונן
בכל דבר לעומק, ואף שיחות חולין שנקלעו לאוזניו היה מְנַכֵּס לעבודת השם. מעשה,
ונהג מונית ירושלמי, עמו נסע הרב, הצביע על צומת רועשת והכריז 'תודה לך - ל,

כאן ניצלו חיי! 'המשיך וסיפר נרגשות שבעבר היה פֶּרֶשׁ משטרתי, עד שפעם נפגע הסוס והעיפו ארצה. משאית דרסה את הסוס, והפרש שהועף נפצע.

לאחר חודשי אשפוז והחלמה, פֶּרֶשׁ הפֶּרֶשׁ משירותו במשטרה, ובדמי הפיצויים והפנסיה רכש מונית. המשיך ואמר 'הייתי טוב בעבודתי. שלטתי בשלשת היסודות הנדרשות מִפֶּרֶשׁ מומחה.' כשהרב התעניין מה אילו 'שלשת היסודות', הסביר, ראשית - כשעליך לפנות ימינה או שמאלה, אין לגרור את מושכות הסוס בבת אחת. יש למשכו בהדרגה ובעדינות, וכך למנוע התנגדות. יסוד שני - עליך להראות לסוס נחישות! הסוס כנוע ומקבל מרות מרוכב בטוח! הרב שואל, והיסוד השלישי? מסבירו האיש, שלכל סוס יש את ה'שיגעון' שלו. במקום להיאבק בתכונה זו, צריך 'לחיות' עמה, לדוגמא, מספר האיש, הסוס שלי אהב לראות בלונים עפים. ידעתי שכאשר הוא נעצר לראות בלון מתרומם בשמים, אמתין עד שהבלון יתרחק מן העין, כי אי אפשר 'להילחם' בסוס! הרב שמע בשקיקה, כאשר מחשבותיו מתאזמות בין מה ששמע לבין 'לקח לחיים'. ואז שָׁאֵל הרב, "אם כן אפוא, ושלטת ביסודות הרכיבה, איך ארעה התאונה, זו שניצלת ממנו בחסדי שמים?" ענה האיש, "האמת שהאשמה בי! עצרתי בצומת הסואנת והיססתי לאן לפנות. עיכבתי את ההנחיה המתבקשת. הסוס היה מבוהל, הוא חש בחוסר הביטחון שאחז בי, חסרו לו יְדֵי המיומנות הרגילות להנהיגו. הוא דהר קדימה בבהלה, ואת ההמשך העצוב כבר סיפרתי..."

הרב גניחובסקי זצ"ל סיפר זאת לשומעי לקחו. בעיניו ראה 'שלשה יסודות' בחינוך הילדים. ראשית, לא לשינויים חדים ומהירים! תִּכְנֵן את יעדיך, ומשוך בעדינות שלובה בנחישות לעבר המטרה! שנית, יש זמנים שהילדים שקועים ב'שיגעונותיהם'. המתן בסבלנות ובסובלנות, ואז הִמְשֵׁךְ במעשה החינוך. וכן חשוב לזכור כי ילד מקבל חינוך רק מהורים הברורים בכיוונם. כשהילד מרגיש הססנות וספיקות אצלנו, הוא נבהל וטועה. במקרה של בעל המונית - הסוס מת, והאיש סוחב את כאביו בתחושת אשמה...

נתפלל על סייעתא דשמיא, נלמד את 'שלשת היסודות', נשיר שירה לה..! סוס ורוכבו רמה! הָרִים לגובה! בהצלחה בעבודת הקודש.

המרק שנאכל (דברים טובים – פסח)

האדמו"ר הרה"צ רבי יוחנן טווערסקי מטאלנא זצ"ל הקפיד והחמיר בחומרות על גבי חומרות שלא לבוא לידי ספק ספיקא של מצה 'שרויה' בפסח, כמנהג אבותיו צדיקי בית טשערנאביל שהקפידו בכך ביותר, שנה אחת ערך את שלחנו הטהור לרגל יומא דהילולא רבא של הרה"ק רבי אהרן מקארלין זי"ע החל ביום י"ט ניסן – חוה"מ פסח, ובקצה השני של השולחן ישב יהודי ממוצא אשכנז ולפי תומו טבל את המצה במרק שהגישו לו, משהבחינו בכך החסידים גערו ונזפו בו בדברים קשים כגידין,

נבהל הלה מן הצעקות והגערות כי לא ידע כלל מהחומרא של שרויה, ומיד הפסיק לאכול כדי לשכך את זעמם של הנוכחים.

כל אותו הזמן לא התייחס האדמו"ר כלל לכל המהומה [כי בחכמתו הבין שאם יגער בנזיפה על המוכיח יגרום להוסיף שמן על המדורה], רק אחר שסיים לאכול את המרק שלו ביקש לקבל עוד מנה, מיד יצא אחד מבני הבית מביהמ"ד לילך להביא לו מבוקש ונענה אליו הרבי אינך צריך לטרות, אלא הבא נא את המרק שהשאיר האורח בצלחתו, המה ראו כן תמהו, איך עולה על דעתו לאכול בפסח מצה הטבולה במים, אך האדמו"ר לא התייחס אליהם כלל רק אכל את כל הצלחת, ואז הסביר ואמר להם.

בשעה שביישו אורח זה נתעוררו בשמים דינים וגבורות עלי ועל בני ביתי ה' ירחם, לכן אכלתי מן המרק כדי שיתפייס העני וידע שמצד הדין לא עשה שום איסור, ובכך בטלתי את הקטרוגים מעלינו ... ביאור הדברים, כי הגם דחומרת שרויה במקומה עומדת 'לאילו הנוהגים בכך', ולעולם לא נקל חלילה בחומרא זו כי מנהג ישראל תורה הוא, אך עלינו לדעת שאין זה איסור דאורייתא כי אם חומרא ומנהג, ואילו לבייש אדם מישראל הוא איסור גמור וקרוב לשפיכת דמים, ומי נדחה מפני מי, הוי אומר קטן בפני גדול

'יציאת מצרים' של גרישה (שיחת השבוע, גליון 1474)

מתפללי בית הכנסת המרכזי של מוסקבה רואים בגרישה כתובת מרכזית לכל עניין בבית הכנסת ובקהילה. גרישה גרז'וי, היהודי הצנום והחייכן, שניחן בטוב לב מיוחד, דובר כעשר שפות ומנצל כל רגע מזמנו ללימוד תורה או לפעילות למען הכלל. מי שאינם מכירים את סיפורו האישי אינם מעלים על דעתם את התהפוכות המסעירות שעבר בחייו.

הוא נולד בשנת תש"ח בעיירה ריבניץ שבמולדובה. "הוריי היו מאותם מתי מעט ששמרו על יהדותם במסירות נפש", הוא מספר. "שמירת הגחלת הייתה בזכות דמותו המאירה של הרבי מריבניץ נ"ע, שסביבו התלקטו היהודים שנותרו נאמנים למורשת אבותיהם. סבי היה משמשו במשך שנים רבות ואף אני זכיתי להיות בקרבתו, עד עלייתו לארץ."

הנפילה הגדולה

אולם במרוצת השנים נסחף גרישה בעקבות הקומוניזם, והתרחק משמירת התורה והמצוות. בלימודיו באוניברסיטה עשה חיל והצטיין. כמו-כן השתתף בתחרויות שחמט ואף הוכתר לאלוף השחמט של מולדובה. בהמשך נכנס לזירה הפוליטית, עד שנתמנה לשר התרבות של מולדובה.

כשהוא בשיא הקריירה הפוליטית שלו קרסה האימפריה הקומוניסטית והכול התהפך.

השר הבכיר איבד באחת את כל מעמדו. הגיעו הדברים עד כדי קושי ממשי למצוא פרנסה. לימים עבר לרוסיה ומצא עבודה סמוך לבית הכנסת המרכזי ובניין הקהילה היהודית 'מארינה רושצ'ה'.

"תוכל להשלים מניין?"

גרישה נזכר באותם ימים קשים: "הייתי במצב נורא. נפלתי לתהום, ממש מאיגרא רמא לבירא עמיקתא. כל עולמי התפרק לרסיסים. הרגשתי בודד, בלי עתיד. מאדם שיש לו הכול נהפכתי לאדם שאינו יודע מניין ישיג כסף לקניית לחם במכולת. אבל כך רצה בורא העולם, כדי שאשוב לצור מחצבתי."

על המהפך בחייו הוא מספר: "יום אחד, כשצעדתי ברחוב, פנה אליי אדם לבוש כובע וחליפה. 'אתה יהודי?', שאל. הנהנתי לחיוב. 'תוכל להשלים לנו מניין?'. התלבטתי ולבסוף נעניתי ופסעתי לעבר בית הכנסת." הנשמה בוערת.

מראה היהודים המתפללים עורר בגרישה התרגשות. "זה פשוט הדהים אותי לראות את הנוכחים מתפללים בדבקות", הוא מתאר בהתלהבות כאילו קרה הדבר אתמול. "המחזה החזיר אותי באחת לימי הילדות. הרגשתי שנשמתי בוערת בי."

מאז, הכול היסטוריה. גרישה החל לבקר תדיר בבית הכנסת והשתלב אט-אט בחיי הקהילה, פוסע שוב בשבילי המסורת היהודית. כל מתפלל ידע שאם גרישה איננו בבית, אפשר למצוא אותו במקום אחד בלבד: בבית הכנסת, שוקד על לימוד התורה. לימים מונה לשמש בית הכנסת, כשהוא עומד לימינו של הרב הראשי של רוסיה, הרב בערל לזאר, המשמש גם רב בית הכנסת.

וגרישה הנרגש מסיים: "שנים אחרי שעסקתי בתרבות של אומות העולם, אני עוסק בתרבות היהודית, באמצעות סיוע למוסד החסד גמ"ח המרכזי בחבר העמים, קרן חיה-מושקא, המסייע רבות ליהודי מוסקבה, ובמרכז החסד היהודי 'שערי צדק', שבו אני גם מוסר שיעור תורה יומי."

יקרא שמו בישראל... [דרשות המגיד לרבי שבתי יודלביץ זצ"ל]

מעשה בזוג, אשר הגיעו פעם אל אחד מגדולי הדור בשאלה חמורה של שלום בית. "מה הבעיה? התעניין הרב, ובני הזוג השיבו פה אחד: "נולד לנו ילד!" "נו, אז מה הבעיה? מזל טוב! כעת זמן שמחה הוא, ואין העת כשרה לבעיות!" טען הרב בהגיון, אולם אז פרצו שני הצדדים בצעקות והחלו מתדיינים ביניהם בקול רם ובחוסר נימוס בולט... מתוך קטעי המשפטים והצעקות הרמות - הצליח הרב להבין כי סלע המחלוקת, הינו השם אשר יקרא לרך הנולד בעוד ימים ספורים, בברית המילה אשר עתידה להתקיים אי"ה במועדה - ביום השמיני. האב מצדו - דורש בתוקף כי הבן יקרא על שם אביו, ואילו האישה מצידה - עומדת על דעתה, כי יש לקראו דווקא על

שם אביה שלה... "כיצד קראו לאביו?" פנה הרב אל הבעל בשאלה, והלה מיהר להשיב כי שם אביו היה: "פייבל". "וכיצד קראו לאביו שלך?" פנה הרב אל האישה, והתשובה אשר קיבל הותירה אותו מבולבל ונבוך, שכן התברר כי גם לאביה של האישה קראו "פייבל"... "מה הבעיה אפוא?" ניסה הרב לברר, ובו במקום פצחו בני הזוג שוב בוויכוח עקר, אשר מלווה היה בדיבורים בטון בלתי הולם. הבעל ניסה להסביר לאשתו ולרב, כי הוא דורש שהבן יקרא בשם "פייבל" דווקא על שם אביו, ואילו האישה הבהירה מאידך את עמדתה - על פיה צריך הבן להיקרא בשם "פייבל" דווקא על שם סבו מצד אמו...

ישב הרב וחשב, הרהר במשך רגעים ארוכים, ולבסוף עלה בדעתו רעיון... פנה הרב אל הבעל ושאל: "אמור נא לי, פייבל זה, אביו, מה היה טיבו? "והבעל מיהר להשיב: "אבי - יהודי ירא ושלם היה כל ימיו, את קונו הוא עבד באהבה וביראה, וכל עתותיו - קודש היו לתורה ולתפילה. אבי - תלמיד חכם היה, אשר כל התורה כולה שגורה הייתה על פיו: בבלי - כמו ירושלמי, מכילתא ספרי וספרא!" "ואביו שלך?" פנה הרב אל האישה בשאלה - "מה תוכלי לספר לי אודותיו?" השיבה אשתו בעיניים מושפלות ובקול נמוך ואמרה: "אבי, כבוד הרב, לא היה מי יודע מה... למעשה, הוא היה גנב... גנב פשוט, אשר את כל הדמים אשר הצליח להניח ידו עליהם - כילה במהירות מפתיעה בשתייה בבית המרזח המקומי... בקיצור, אבי היה פרא אדם!" סיימה האישה ותלתה ברב עיניים מצפות. כעת, התפרש לו חיוך על פניו של הרב, ואמר לבני הזוג בשמחה: "על פי דבריכם, דומני כי מצאתי פתרון לבעייתכם... והרי היא אפוא הצעתי: קראו את שם הרך הנולד 'פייבל' - מבלי לפרש על שם מי הוא נקרא, ואת השאלה הזו - הניחו לשלב מאוחר יותר בחייו, לאחר שיבחנו אורחותיו. אם יהיה הוא תלמיד חכם, איש תם היושב באוהלה של תורה - הרי שיקרא הוא 'פייבל' על שם סבו הצדיק, אבי אביו. ולעומת זאת, אם יהיה הוא פרא אדם - אזי תוכלו להחליט בקלות כי על שם אביו אמו הוא קרוי, שכן בדרכו הוא דבק..."

זהו הסיפור, ועתה נחזור לענייננו. שכן אמנם, שם "ישראל" בו נתכנו אבותינו ונתכנה ארצם, ושם "ישראל" בו כינו מקימי המדינה את המדינה - נכתב באותו האופן בדיוק, ולא ניתן לעמוד על משמעותו ולידע אם נושא השם נקרא בשמו על שם אבות אבותיו - או על שם מקום מגוריו. אך במה יבחן הדבר? פשוט מאד! אם ידבק הוא בדרך ישראל סבא, יאחז את התורה והמצוות בידו ולא ירפה מהם לעולם - אזי בן ל"עם ישראל" יקרא הוא, בן לאבות הקדושים, וליוצאי מצרים - מקבלי התורה! אולם אם יבחר הוא בדרך אחרת, דרך קלוקלת, דרך אשר ריח חריף של 'ככל הגוים בית ישראל' נודף הימנה - אזי אות היא ומופת חותך לכל שקרוי הוא על שם מקום מגוריו, ושם "ישראל" הנקרא עליו - הינו על שם היותו תושב "מדינת ישראל" - ישראלי, לשם "ישראל" שכזה - אמנם אין כל ערך או משמעות עמוקה מעבר לשמה של כל ארץ או מדינה אחרת... הבה נדבק כולנו בדרך אבותינו, ואז נזכה שיקרא בנו

שםם ושם אבותיהם עד עולם, ונהיה אנו ל"בני ישראל האמתיים אלו אשר עליהם קורא הקב"ה (ישעיה מט, ג): "ישראל אשר בך אתפאר!"

החג האחרון של פסח - צריך להיות כמו החג האחרון של סוכות - יום של שמחה. אלא שבחג האחרון של סוכות שמחים בשמחת התורה, ובחג האחרון של פסח צריכים לשמוח באמונה - "ויאמינו בה' ובמשה עבדו". [רבי נחמן מברסלב]